ଣତ୍ୱ ବିଧି

ଉପକ୍ରମ : ପୁଷ୍ପାଣି, ବାଳକାନ୍, ବିକୀର୍ଣ୍ଣଃ, ନରାଣାମ୍, ବାଳାନାମ୍, ଉପର୍ଯ୍ୟୁକ୍ତ ପଦଗୁଡ଼ିକୁ ପରିଶୀଳନ କରାଯାଉ । ଏଠାରେ କେତେକ ସ୍ଥାନରେ 'ନ'କାର ଶୁଣାଯାଏ ଏବଂ କେତେକ ସ୍ଥାନରେ 'ଣ'କାର ଶୁଣିବାକୁ ମିଳେ । ଅତଏବ କେଉଁଠାରେ 'ଣ'କାର ରହିବ ଏହା ଜାଣିବା ପାଇଁ ଏଠାରେ ଅଭ୍ୟାସ ସହ ବିବରଣ ଦିଆଯାଉଅଛି ।

ଏକପଦ / ସଂଯୁକ୍ତପଦ

ଣତ୍ୱ ଜ୍ଞାନ ପୂର୍ବରୁ ଏକପଦ ଓ ସଂଯୁକ୍ତପଦ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଭେଦ ଜାଣିବା ଉଚିତ । ଏକପଦର ଅର୍ଥ ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରୂପ ଯଥା- ରାମେଣ, ଅର୍କେଣ ଇତ୍ୟାଦି ।

ସଂଯୁକ୍ତ ପଦର ଅର୍ଥ ସନ୍ଧି, ସମାସ ଦ୍ୱାରା ଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିବାପଦ ଯଥା- ପ୍ରଯୋଗେଣ (ପ୍ର + ଯୋଗେନ) । ଏଠାରେ ପ୍ର ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ପଦ । ଯେଉଁଠାରେ ଉପସର୍ଗ କିମ୍ବା ଅବ୍ୟୟ ପୂର୍ବପଦରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ତାହା ମଧ୍ୟ ପଦ ଅଟେ ।

ଅଭ୍ୟାସଃ

ତଳେ ଦିଆଯାଇଥିବା ପଦମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକପଦ ଗୁଡ଼ିକୁ '✓' ଚିହ୍ନଦ୍ୱାରା ଏବଂ ସଂଯୁକ୍ତ ପଦଗୁଡ଼ିକୁ '×' ଚିହ୍ନ ଦ୍ୱାରା ଚିହ୍ନାଅ ।

ଯଥା :-

(କ) ନରେଣ (✓) ଏକପଦ
(ଖ) ରାମନାମ (×) ସଂଯୁକ୍ତପଦ
(ଗ) ରାମାୟଣମ୍ (×) ସଂଯୁକ୍ତପଦ

ସେହିପରି - କ'ଣ ହେବ ଲେଖ -

(କ) ନାରୀଣାମ୍	( )	(ଚ) ପୁଷ୍ପାଣି	( )
(ଖ) ରାଗେଣ	( )	(ଛ) ପ୍ରୟାଣମ୍	( )
(ଗ) ଗୁରୁଣା	( )	(ଜ) ଉଦାହରଣାନି	( )
(ଘ) କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମେଣ	( )	(ଝ) ପ୍ରଯୋଗେଣ	( )
(ଙ) ହରିଣା	( )	(ଞ) କାଳକ୍ରମେଣ	( )

ଅଭ୍ୟାସଃ

ନିମ୍ନଲିଖିତ ସଂଯୁକ୍ତ ପଦଗୁଡ଼ିକୁ ଦୁଇଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରି ପ୍ରଦର୍ଶନ କର ।

ଯଥା :-

ପ୍ରଣାମଃ = ପ୍ର + ନାମଃ
ଗୁରୁନାମ = ଗୁରୁ + ନାମ

ସେହିପରି କ'ଣ ହେବ ଲେଖ -

(କ) ଶୂର୍ପଣଖା = ...	(ଚ) ପରିପୋଷଣମ୍ = ...
(ଖ) ପ୍ରଣିଧାନମ୍ = ...	(ଛ) ମୃଷାବଚନମ୍ = ...
(ଗ) ନମସ୍କାରେଣ = ...	(ଜ) ପୁରୀନଗରୀ = ...
(ଘ) ରାମାୟଣମ୍ = ...	(ଝ) ବିଷଣ୍ଣବଦନଃ = ...
(ଙ) ମୃଗନୟନା = ...	(ଞ) ସଙ୍କୀର୍ତ୍ତନମ୍ = ...

[ଅଖଣ୍ଡ ପଦେ ନୋ ଣଃ] (ଏକ ପଦରେ ନ' ସ୍ଥାନରେ ଣ' ହେବ)

ର / ର୍ / ଷ୍ .... ନ = ଣଃ

ର'କାର, ର'କାର ବା ଷ'କାର ପରେ ଅବ୍ୟବହିତ ନକାରର ଣକାର ହୁଏ ।

ଯଥା :- ପିତୃ + ନାମ୍ = ପିତୃଣାମ୍

ନର + ନାମ୍ = ନରାଣାମ୍

ଅଭ୍ୟାସଃ

ନିମ୍ନଲିଖିତ ପଦମାନଙ୍କରେ ଥିବା ର / ର / ଷ କୁ କୋଠରୀ ମଧ୍ୟରେ ଲେଖ ।

ଯଥା :- କୀର୍ଣ୍ଣଃ (ର୍)

ସେହିପରି - କ'ଣ ହେବ ଲେଖ ।

ତୃଷ୍ଣା =	( )	ବର୍ଣ୍ଣନମ୍ =	( )
କର୍ଣ୍ଣଃ =	( )	ମୃଗେଣ =	( )
ଶିକ୍ଷକେଣ =	( )	ତିସୃଣାମ୍ =	( )
ମାତୃଣାମ୍ =	( )	ଅର୍ଣ୍ଣବଃ =	( )
ଭ୍ରାତୃଣାମ୍ =	( )	ପିତୃଣାମ୍ =	( )

[ବ୍ୟବଧାନେ ସତ୍ୟପି ନୋ ଣଃ] (ବ୍ୟବଧାନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ନ'ର ଣ' ହେବ)

ର / ର୍ / ଷ୍

ଅଟ୍ = (ସ୍ୱରାଃ + ହଯବ୍) ଅ, ଆ, ଇ, ଈ, ଉ, ଊ, ଏ, ଐ, ଓ, ଔ, ହ, ଯ, ବ, ଅନୁସ୍ୱାର
କୁଃ = କ ବର୍ଗ = କ, ଖ, ଗ, ଘ, ଙ,
ପୁଃ = ପ ବର୍ଗ = ପ, ଫ, ବ, ଭ, ମ

ନ = ଣ

ର- ନ ମଧ୍ୟରେ, ର - ନ ମଧ୍ୟରେ, କିମ୍ବା ଷ - ନ ମଧ୍ୟରେ ଯଦି ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ, ହଯବ ଅଟ୍ କ ବର୍ଗ କିମ୍ବା ପ ବର୍ଗ ବ୍ୟବଧାନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ନ' ସ୍ଥାନରେ ଣ ହୁଏ ।

ଯଥା - ରାମେଣ = ର୍ + ଆମ୍ + ଏ + ନ୍ + ଅ = ଣ)

ମୃଗେଣ = ମ୍ + ର + ଗ୍ + ଏ + ନ୍ + ଅ = ଣ)

ପାରାୟଣମ୍ = (ପ୍ + ଆ + ର + ଆ + ୟ୍ + ଅ + ନ୍ + ଅ + ମ୍ = ଣମ୍)

ବର୍ଗେଣ = (ବ୍ + ଅ + ର୍ + ଗ୍ + ଏ + ନ୍ + ଅ = ଣ)

ଅଭ୍ୟାସଃ

ନିମ୍ନରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ସିଦ୍ଧ ରୂପମାନଙ୍କରେ ନିମିତ୍ତ (ର, ର୍, ଷ୍) ଏବଂ ଣ କାରର ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ବର୍ଣ୍ଣଗୁଡ଼ିକୁ ଲେଖ । (ଯଦି ଉଦାହରଣ ପଦରେ 'ର, ର୍, ଷ୍' ଦୁଇ କିମ୍ବା ତିନୋଟି ସ୍ଥାନରେ ଦେଖାଯାଏ ତେବେ ଅନ୍ତିମ ରକାର, ର୍ କାର ଏବଂ ଷ୍ କାର ଣତ୍ୱର ନିମିତ୍ତ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣୀୟ ଯଥା- 'ଅନ୍ତରିକ୍ଷେଣ' ଏଠାରେ ଣତ୍ୱର ନିମିତ୍ତ କ୍ଷକାର ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଅଙ୍ଗ- ଭୂତ ଷ୍ କାର ।)

ଯଥା :- ନାରାୟଣଃ = (ର୍ + ଆ + ୟ୍ + ଅ)

ସେହିପରି - ଲେଖ

ତକ୍ଷକେଣ = ...	ଶ୍ରବଣମ୍ = ...
ବୃକ୍ଷେଣ = ...	ପରିଭ୍ରମଣମ୍ = ...
ମଧୁରେଣ = ...	ଭିକ୍ଷୁକାଣାମ୍ = ...
ଆଚାର୍ଯ୍ୟେଣ = ...	କାର୍ଯ୍ୟ କର୍ତ୍ତୃଣାମ୍ = ...
	ନିଷ୍କ୍ରମଣମ୍ = ...

[ସଂଜ୍ଞାୟାଂ ନୋଣଃ] = (ସମସ୍ତ ପଦେ)

ପୂର୍ବପଦରେ ଥିବା ନିମିତ୍ତ ପରେ ଉତ୍ତରପଦରେ ଥିବା ନ'ର ଣକାର ହୁଏ ।

ଯଥା- ରାମ + ଅୟନମ୍ = ରାମାୟଣମ୍

ଶୂର୍ପ + ନଖା = ଶୂର୍ପଣଖା

ଅଭ୍ୟାସଃ

୧ । ତଳେ ଲେଖାଯାଇଥିବା ଉଦାହରଣମାନଙ୍କରେ ନିମିତ୍ତ ଓ ନ'କାର ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ବ୍ୟବଧାୟକ ବର୍ଣ୍ଣ (ସହାୟକ ବା ମିତ୍ରବର୍ଣ୍ଣ) ଗୁଡ଼ିକୁ ବନ୍ଧନୀ ମଧ୍ୟରେ ଲେଖ ।

ଯଥା - ନରାଣାମ୍ = ନ୍ + ଅ + ର୍ + ଆ + ନ୍ + ଆ + ମ୍

ସେହିପରି -

କ୍ଷତ୍ରିୟାଣାମ୍ =	( )	ଛାତ୍ରାଣାମ୍ =	( )
ଭାଷଣମ୍ =	( )	ସର୍ପେଣ =	( )
ବ୍ରହ୍ମଣଃ =	( )	ମୂଷକାଣାମ୍ =	( )
ମୟୂରେଣ =	( )	ଭ୍ରମେଣ =	( )
ବାନରେଣ =	( )	ବୃକ୍ଷାଣାମ୍ =	( )

୨ । ତଳେ ଲେଖାଯାଇଥିବା ପଦମାନଙ୍କରେ ଣତ୍ୱବିଧିର ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ବର୍ଣ୍ଣଗୁଡ଼ିକୁ କୋଠରୀ ମଧ୍ୟରେ ଲେଖ ।

ଯଥା - ଦୃଢ଼ାନି = (ଢ) ଢ କାର ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ବର୍ଣ୍ଣ ।

ସେହିପରି -

ମର୍ଦ୍ଦନମ୍ =	( )	ରାଜକୀୟାନି =	( )
ମର୍କଟେନ =	( )	ମୃଗକୂଳାନି =	( )
ଦର୍ଶନାନି =	( )	ପିତୃଦେବାନାମ୍ =	( )
ଗୃହସ୍ଥେନ =	( )	ମରୀଚେନ =	( )
ଔଷଧାନି =	( )	ଅର୍ଦ୍ଧକେନ =	( )

ଣତ୍ୱ ନିଷେଧଃ

୧ । (ପଦାନ୍ତରେ ଥିବା 'ନ୍' କାରର ଣ ହୁଏ ନାହିଁ ।)

ଯଥା- ରାମାନ୍, ହରୀନ୍, ତ୍ରୀନ୍, ନରାନ୍,

୨ । ନିମିତ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ ପରେ ପୃଥକ୍ ପଦରେ ନ ଥିଲେ ଣ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ଯଥା- ପରିଭବନମ୍, ପରିଗମନମ୍, ପ୍ରନଷ୍ଟଃ, ପରିନିନ୍ଦନମ୍, ହରିନାମ, ଆଚାର୍ଯାନୀ

ଅଭ୍ୟାସଃ

ଶୁଦ୍ଧରୂପକୁ ✓ ଚିହ୍ନ ଦ୍ୱାରା ଏବଂ ଅଶୁଦ୍ଧ ରୂପକୁ × ଚିହ୍ନ ଦ୍ୱାରା ଚିହ୍ନାଅ ।

ଯଥା - ଏତାଦୃଶେଣ = (×) ଶକାର ବ୍ୟବଧାନ ଥିବାରୁ ।

ସେହିପରି -

ରାମଚନ୍ଦ୍ରେନ = ( )	ସର୍ବାଙ୍ଗୀଣଃ = ( )
ସନ୍ତୋଷେନ = ( )	ଅପରାହ୍ଣଃ = ( )
ମହାରାଜେଣ = ( )	ପୂର୍ବାହ୍ନ = ( )
ପରିଶ୍ରମେଣ = ( )	ଶିବରାମେଣ = ( )
ବାଣପ୍ରୟୋଗେଣ = ( )	